

Opinia do ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym

(druk senacki nr 152)

Ustawa ma na celu powołanie służby specjalnej, której zadaniem będzie zwalczanie korupcji w życiu publicznym i gospodarczym, a także zwalczanie działalności godzącej w interesy ekonomiczne państwa.

Ustawa zawiera 9 rozdziałów.

W rozdziale pierwszym - Przepisy ogólne (art. 1 - 4), zdefiniowano korupcję, a także działalność godzącą w interesy ekonomiczne państwa. Do zadań CBA należeć będzie:

- rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy oraz ściganie ich sprawców, z tym że w przypadku części z nich warunkiem niezbędnym prowadzenia określonych prawem czynności będzie związek tych przestępstw z korupcją lub działalnością godzącą w interesy ekonomiczne państwa;
- ujawnianie i przeciwdziałanie przypadkom nieprzestrzegania przepisów o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne;
- ujawnianie przypadków nieprzestrzegania określonych przepisami prawa procedur podejmowania i realizacji decyzji w przedmiocie: prywatyzacji i komercjalizacji, wsparcia finansowego, udzielania zamówień publicznych, rozporządzania mieniem jednostek sektora finansów publicznych, jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych otrzymujących środki publiczne, przedsiębiorców z udziałem Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego oraz przyznawania koncesji, zezwoleń, zwolnień podmiotowych i przedmiotowych, ulg, preferencji, kontyngentów, plafonów, poręczeń i gwarancji kredytowych;
- kontrola prawidłowości i prawdziwości oświadczeń majątkowych lub oświadczeń o prowadzeniu działalności gospodarczej osób pełniących funkcje publiczne, składanych na podstawie odrębnych przepisów;
- prowadzenie działalności analitycznej dotyczącej zjawisk występujących w obszarze właściwości CBA oraz przedstawianie w tym zakresie informacji Prezesowi Rady Ministrów, Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sejmowi.

Ustawa przyznaje CBA prawo prowadzenia postępowania przygotowawczego obejmującego wszystkie czyny ujawnione w jego przebiegu, jeżeli pozostają w związku podmiotowym lub przedmiotowym z czynem stanowiącym podstawę jego wszczęcia.

Rozdział drugi (art. 5 - 12) ustawy dotyczy organizacji Centralnego Biura Antykorupcyjnego. Szef CBA jest centralnym organem administracji rządowej nadzorowanym przez Prezesa Rady Ministrów. Szef CBA jest powoływany na czteroletnią kadencję i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów po zasięgnięciu opinii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Kolegium do Spraw Służb Specjalnych oraz sejmowej komisji właściwej do spraw służb specjalnych. Ponowne powołanie na Szefa CBA może nastąpić tylko raz. W rozdziale drugim określono także warunki niezbędne, jakie musi spełniać Szef CBA lub jego zastępcy, a także przesłanki odwołania Szefa CBA z zajmowanego stanowiska. Szef CBA przedstawia corocznie do dnia 31 marca Prezesowi Rady Ministrów oraz Sejmowej Komisji do Spraw Służb Specjalnych sprawozdanie z działalności CBA za poprzedni rok kalendarzowy, a Sejmowi informację o wynikach działalności CBA, z wyjątkiem informacji, do których stosuje się przepisy o ochronie informacji niejawnych.

Rozdział trzeci (art. 13 - 30) określa uprawnienia funkcjonariuszy CBA.

Zgodnie z ustawą w granicach wyznaczonych zadań funkcjonariusze CBA wykonują:

- czynności operacyjno-rozpoznawcze oraz dochodzeniowo-śledcze,
- czynności kontrolne oraz
- czynności operacyjno-rozpoznawcze i analityczno-informacyjne.

Ustawa przyznaje funkcjonariuszom CBA prawo do legitymowania, zatrzymywania, przeszukiwania osób, dokonywania kontroli osobistej, obserwowania i rejestrowania obrazu i dźwięku w miejscach publicznych, żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej (ww. instytucje, organy i przedsiębiorcy są obowiązani do udzielenia pomocy), a także zwracania się o niezbędną pomoc do innych przedsiębiorców, jednostek organizacyjnych i organizacji społecznych, jak również zwracania się do każdej osoby o udzielenie pomocy, w ramach obowiązujących przepisów prawa. Na sposób przeprowadzenia powyższych czynności przysługuje zażalenie do prokuratora.

W przypadku niepodporządkowania się poleceniom służącym realizacji zadań funkcjonariusze CBA mogą stosować fizyczne, techniczne i chemiczne środki przymusu

bezpośredniego, służące do obezwładniania lub konwojowania osób oraz do zatrzymywania pojazdów. Ustawa określa ponadto przypadki możliwości użycia broni palnej.

W ściśle określonych przez ustawę przypadkach sąd (istnieją trzy wyjątki od obowiązku uzyskania zgody sądu), na wniosek Szefa CBA, po uzyskaniu zgody Prokuratora Generalnego, może zarządzić kontrolę operacyjną. Kontrola operacyjna prowadzona jest niejawnie i polega na:

- kontrolowaniu treści korespondencji,
- kontrolowaniu zawartości przesyłek,
- stosowaniu środków technicznych umożliwiających uzyskiwanie w sposób niejawnie informacji i dowodów oraz ich utrwalanie, a w szczególności treści rozmów telefonicznych i innych informacji przekazywanych za pomocą sieci telekomunikacyjnych.

Co do zasady kontrola operacyjna trwa 3 miesiące. Zgromadzone podczas stosowania kontroli operacyjnej materiały, które nie stanowią informacji potwierdzających zaistnienie przestępstwa, podlegają niezwłocznemu, protokolarnemu, komisijnemu zniszczeniu.

Czynności operacyjno-rozpoznawcze mogą przyjąć formę zakupu kontrolowanego - dokonania w sposób niejawnie nabycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub obrót są zabronione, a także przyjęciu lub wręczeniu korzyści majątkowej. Podjęcie powyższych czynności zarządza, na czas określony, Szef CBA, po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego.

CBA w celu zapobieżenia lub wykrycia przestępstw oraz identyfikacji osób może przetwarzać informacje, w tym również dane osobowe ze zbiorów prowadzonych na podstawie odrębnych przepisów przez organy władzy publicznej i państwowe jednostki organizacyjne, a w szczególności z Ewidencji Działalności Gospodarczej, Krajowej Ewidencji Podatników, Krajowego Rejestru Karnego, Krajowego Rejestru Sądowego, Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności, Rejestru Podmiotów Gospodarki Narodowej, Centralnego Rejestru Ubezpieczonych i Centralnego Rejestru Płatników Składek, Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców, Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych. Administratorzy danych gromadzonych w tych rejestrach są obowiązani do nieodpłatnego ich udostępniania.

W zakresie swojej właściwości CBA może zbierać także wszelkie dane osobowe, w tym również, jeżeli jest to uzasadnione charakterem realizowanych zadań, dane wskazane w art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, tzew. dane wrażliwe, a także korzystać z

danych osobowych i innych informacji uzyskanych w wyniku wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych przez uprawnione do tego organy, służby i instytucje państwowe oraz przetwarzać je, w rozumieniu ustawy o ochronie danych osobowych, bez wiedzy i zgody osoby, której te dane dotyczą.

Dane osobowe ujawniające pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową oraz dane o stanie zdrowia, nałogach lub życiu seksualnym osób podejrzanych o popełnienie przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego, które nie zostały skazane za te przestępstwa, podlegają komisijnemu i protokolarnemu zniszczeniu niezwłocznie po uprawomocnieniu się stosownego orzeczenia.

CBA uzyskało możliwość korzystania z informacji stanowiących tajemnicę bankową, po uzyskaniu zgody sądu. W terminie do 120 dni od dnia przekazania informacji i danych o podmiocie, CBA informuje ten podmiot o postanowieniu sądu wyrażającym zgodę na udostępnienie o nim informacji i danych. Sąd, na wniosek Szefa CBA, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, może odroczyć, w drodze postanowienia, na czas oznaczony, z możliwością dalszego przedłużania, ten obowiązek, jeżeli zostanie uprawdopodobnione, że poinformowanie podmiotu może zaszkodzić wynikom podjętych czynności operacyjno-rozpoznawczych.

CBA nie może przy wykonywaniu swoich zadań korzystać z tajnej współpracy osób, o których mowa w art. 3 ustawy o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne.¹

¹ **Art. 3. 1.** ⁽¹⁾ Osobami pełniącymi funkcje publiczne w rozumieniu ustawy są: Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, poseł, senator oraz osoba powołana, wybrana lub mianowana na określone w innych ustawach kierownicze stanowisko państwowe, przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Sejm, Prezydium Sejmu, Senat, Sejm i Senat, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu lub Prezesa Rady Ministrów, Szef Służby Cywilnej, dyrektor generalny w ministerstwie, urzędzie centralnym lub urzędzie wojewódzkim oraz sędzia, prokurator i adwokat, a także rektor, prorektor, kierownik podstawowej jednostki organizacyjnej w publicznej i niepublicznej szkole wyższej, członek Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego i członek Państwowej Komisji Akredytacyjnej, członek Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów.

2. Osobami pełniącymi funkcje publiczne w rozumieniu ustawy są również: członkowie rad nadzorczych, członkowie zarządów, dyrektorzy programów oraz dyrektorzy ośrodków regionalnych i agencji "Telewizji Polskiej - Spółka Akcyjna" i "Polskiego Radia - Spółka Akcyjna", dyrektor generalny Polskiej Agencji Prasowej, dyrektorzy biur, redaktorzy naczelni oraz kierownicy oddziałów regionalnych Polskiej Agencji Prasowej, prezes Polskiej Agencji Informacyjnej, wiceprezesi, członkowie zarządu oraz dyrektorzy - redaktorzy naczelni Polskiej Agencji Informacyjnej.

Rozdział czwarty (art. 31 - 47) reguluje zasady i tryb przeprowadzania czynności kontrolnych przez funkcjonariuszy CBA.

Czynności kontrolne polegają na sprawdzaniu przestrzegania, przez osoby pełniące funkcje publiczne, przepisów ustawy o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, oraz innych ustaw wprowadzających ograniczenia w podejmowaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne. Czynności kontrolne polegają również na badaniu i kontroli określonych przepisami prawa procedur podejmowania i realizacji decyzji w przedmiocie: prywatyzacji i komercjalizacji, wsparcia finansowego, udzielania zamówień publicznych, rozporządzania mieniem państwowym lub komunalnym oraz przyznawania koncesji, zezwoleń, zwolnień podmiotowych i przedmiotowych, ulg, preferencji, kontyngentów, plafonów, poręczeń i gwarancji kredytowych. Kontroli podlegają osoby pełniące funkcje publiczne, jednostki sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy o finansach publicznych, jednostki niezaliczane do sektora finansów publicznych otrzymujące środki publiczne, a także wszyscy przedsiębiorcy.

Kontrola zasadniczo trwa 3 miesiące, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach może być przedłużana - maksymalnie o 6 miesięcy. Ustawa umożliwia przeprowadzenie w toku kontroli oględzin, a także powołanie biegłych. Po przeprowadzonej kontroli kierownik jednostki organizacyjnej CBA może skierować wniosek o odwołanie ze stanowiska lub rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika, o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, wystąpić do podmiotu kontrolowanego lub organu nadzorującego jego działalność w sprawie stwierdzenia w kontrolowanej jednostce organizacyjnej naruszeń prawa, skierować informację do NIK, a także CBA może wszcząć postępowanie przygotowawcze w przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa.

W rozdziale piątym (art. 48 - 70) - służba funkcjonariuszy CBA - uregulowano kwestie związane z nawiązaniem, trwaniem i rozwiązaniem stosunku służbowego funkcjonariuszy CBA. Określono warunki, jakie muszą spełniać kandydaci do służby w CBA, sposób nawiązania stosunku służbowego (mianowanie), przewidziano 3-letnią służbę przygotowawczą poprzedzającą służbę stałą, określono organy właściwe w sprawach służbowych, przewidziano opiniowanie służbowe, odwołanie z zajmowanego stanowiska, przeniesienie, delegowanie, zawieszenie w czynnościach służbowych funkcjonariusza,

określono przesłanki, których wystąpienie skutkuje obligatoryjnym i fakultatywnym zwolnieniem ze służby.

Rozdział szósty (art. 71 - 105) - Obowiązki i prawa oraz uposażenie funkcjonariuszy CBA - zawiera przepisy dotyczące podejmowania dodatkowych zajęć zarobkowych przez funkcjonariuszy, ich działalności publicznej, pobieranego uposażenia, przysługujących świadczeń pieniężnych, dodatku specjalnego, urlopu wypoczynkowego i emerytury.

Rozdział siódmy (art. 106 - 140) dotyczy odpowiedzialności dyscyplinarnej, jakiej podlegają funkcjonariusze CBA. Postępowanie dyscyplinarne jest dwuinstancyjne, a od orzeczenia oraz postanowienia kończącego postępowanie dyscyplinarne funkcjonariuszowi przysługuje prawo wniesienia skargi do sądu administracyjnego.

W rozdziale ósmym (art. 141 - 209) - zmiany w przepisach obowiązujących - dokonano nowelizacji 68 ustaw, głównie w celu ujednoczenia praw i obowiązków funkcjonariuszy CBA z prawami i obowiązkami przysługującymi funkcjonariuszom istniejących służb specjalnych.

Rozdział dziewiąty (art. 210 - 215) - Przepisy przejściowe i końcowe.

Ustawa wejdzie w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Przepis eliminujący z zadań Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego zwalczanie korupcji wejdzie w życie po upływie 18 miesięcy od dnia ogłoszenia ustawy. Do tego terminu postępowania przygotowawcze oraz inne postępowania wszczęte i niezakończone przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, które związane są ze zwalczaniem korupcji, toczą się nadal, na podstawie dotychczasowych przepisów.

Natomiast po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia ustawy wejdzie w życie przepis zobowiązujący Prezesa Rady Ministrów do powołania, w drodze zarządzenia, w terminie 7 dni od dnia wejścia w życie tego przepisu, Pełnomocnika do spraw organizacji CBA. Pełnomocnikiem może zostać osoba spełniająca wymogi przewidziane dla Szefa CBA. Celem działania Pełnomocnika jest zorganizowanie CBA, w tym przyjmowanie do służby funkcjonariuszy i zatrudnianie pracowników oraz podjęcie innych czynności niezbędnych do rozpoczęcia pracy CBA. Z chwilą powołania Szefa CBA Pełnomocnik skończy swoją działalność.

Propozycje poprawek legislacyjnych

Poniżej zaproponowane poprawki mają charakter językowy, ujednolicają terminologię ustaw, stanowią konsekwencję już wprowadzonych zmian - zatem nie zmieniają merytorycznej treści ustawy.

- 1) w art. 142 w pkt 2, w pkt 3 wyrazy "w wypadku w drodze do pracy lub z pracy" zastępuje się wyrazami "wypadku w drodze do pracy lub z pracy" oraz wyraz "czynna" zastępuje się wyrazem "czynną";
- 2) w art. 149 w lit. a, w ust. 1 wyraz "finansowania" zastępuje się wyrazem "finansowana";
- 3) w art. 153 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
 - "2) art. 106 otrzymuje brzmienie:

"Art. 106. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb zaliczania okresów służby i pracy do wysługi lat uwzględnianej przy ustalaniu wzrostu uposażenia zasadniczego, uwzględniając okresy służby w Straży Granicznej, Urzędzie Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Służbie Więziennej, Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, okresy traktowane jako równorzędne ze służbą w Straży Granicznej, okresy zakończonego zatrudnienia, a także inne okresy wliczane na mocy odrębnych przepisów do okresu pracy, jak również okoliczności wyłączające zaliczenie okresu służby lub pracy do wysługi lat, podmioty właściwe do ich zaliczania oraz sposób dokumentowania tych okresów."";
- 4) w art. 156 w pkt 2 po wyrazach "w art. 66 w ust. 2" dodaje się wyrazy ", w art. 84";
- 5) w art. 169 w pkt 1, w § 1 wyraz "przeznaczona" zastępuje się wyrazem "przeznaczone";
- 6) w art. 175 w pkt 1:
 - a) w lit. a skreśla się wyrazy "w art. 297 w § 1",

- b) w lit. b skreśla się wyrazy "w pkt 7 kropkę zastępuje się średnikiem i" oraz, w pkt 8 wyrazy "Centralne Biuro Antykorupcyjne" zastępuje się wyrazami "Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu";
- 7) w art. 176 w pkt 1 w lit. b, w lit. k wyrazy "Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu" zastępuje się wyrazami "Centralnego Biura Antykorupcyjnego";
- 8) w art. 196 dodaje się pkt 7 i 8 w brzmieniu:
- "7) art. 113 otrzymuje brzmienie:
- "Art.113. Funkcjonariusz Agencji zwolniony ze służby, który nie posiada prawa do lokalu mieszkalnego na warunkach określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, zachowuje prawo do przydzielonego lokalu mieszkalnego według norm powszechnie obowiązujących lub może być przeniesiony do zamiennego lokalu mieszkalnego.";
- 8) w art. 131 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
- "2. Świadczenia, o których mowa w ust. 1, przysługują małżonkowi funkcjonariusza, który pozostawał z nim we wspólności małżeńskiej, a w dalszej kolejności dzieciom oraz rodzicom, jeżeli w dniu śmierci funkcjonariusza spełniali warunki do uzyskania renty rodzinnej na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.";
- 9) art. 202 otrzymuje brzmienie:
- "Art. 202. W ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. Nr 99, poz. 1001, z późn. zm.⁵⁵⁾) wprowadza się następujące zmiany:
- 1) w art. 71 w ust. 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

"1) zasadniczej służby wojskowej, nadterminowej zasadniczej służby wojskowej, przeszkolenia wojskowego absolwentów szkół wyższych, służby wojskowej pełnionej w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego, ćwiczeń wojskowych, okresowej służby wojskowej oraz zasadniczej służby w obronie cywilnej i służby zastępczej, a także służby w charakterze funkcjonariusza, o którym mowa w ustawie z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 67, z późn. zm.);";

2) w art. 104 w ust. 1 w pkt 1 lit. g otrzymuje brzmienie:

"g) za żołnierzy zawodowych oraz funkcjonariuszy niespełniających warunków do nabycia prawa do emerytury lub renty inwalidzkiej określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, za których, po zwolnieniu ze służby lub rozwiązaniu stosunku pracy, odprowadzono składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od uposażenia lub wynagrodzenia wypłaconego w okresie służby lub stosunku pracy na podstawie przepisów odrębnych,".

10) w art. 204 w pkt 1, w art. 3a w ust. 3 w zdaniu wstępnym oraz w ust. 5 skreśla się wyraz "odpowiednio";

Opracowała:

Aleksandra Sulkowska

p.o. Dyrektora Biura Legislacyjnego

Roman KAPELIŃSKI